

SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Koulumatkat ja kiusaaminen

Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Järjestyssäännöt ja koulun valtuudet määrätä rangaistuksia eivät ole voimassa koulumatkoilla.

5.1. Koulukiusaaminen

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu toistuvasti tai jatkuvasti saman tai muiden luokkien oppilaiden kiusaamisen kohteeksi. Kiusaaminen on tarkoituksellisesti toista vahingoittavaa, erotukseksi leikistä tai tasaveroisten tavanomaisesta nahistelusta. Kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee voimasuhteiden epätasapaino niin, että kiusattu on puolustuskyvytön hyökkääjään nähden.

Nurmijärven kunnan koulut eivät hyväksy koulukiusaamista ja toimivat aktiivisesti kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi. Koulut voivat käyttää apukeinoina erilaisia ohjelmia ja kampanjoita omien toimintamalliensa lisäksi.

Esimerkiksi:

Kiva-Koulu-ohjelma on opetusministeriön rahoituksella Turun yliopistossa kehitetty toimintamalli koulukiusaamisen vähentämiseksi. KiVa-lyhenne muodostuu sanoista Kiusaamisen vastainen tai Kiusaamista Vastustava. KiVa-Koulu-ohjelma on koko koulun ohjelma, ei yhden tai kahden luokan. KiVa -koulussa on KiVa-materiaalit ja koululla toimii opettajien ja mahdollisesti muiden aikuisten muodostama KiVa-tiimi. Tiimin päätehtävä on esille tulevien kiusaamistapauksien selvittäminen yhdessä luokanopettajien/luokanvalvojien kanssa.

”Meidän koulussa on ilo olla ja oppia” –kampanja keskittyy turvallisen opiskeluympäristön, oppimisen ilon sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin (Kuntaliitto, OAJ, Suomen vanhempainliitto)

Rehtori vastaa ja huolehtii kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisevistä toiminna ja toimintakulttuurin kehittämisestä.

5.2. Mitä on koulukiusaaminen?

Koulukiusaamisen tunnistaminen

On tärkeää tiedostaa, että tutkimusten mukaan käytännössä jokaisessa koulussa esiintyy kiusaamista. Kiusaaminen luultavasti jatkuu myös vuodesta toiseen ja jopa työelämään asti, vaikka joskus kiusaaminen saattaa loppua spontaanistikin, kuten esimerkiksi kesäloman jälkeen.

Kiusattu oppilas ei itse välttämättä halua kertoa tulleen kiusatuksi – usein hän pelkää, että tämän seurauksena kiusaaminen pahenee entisestään. Vain osa kiusatuista kertoo kiusaamisesta – todennäköisemmin kotona kuin koulussa.

Vaikka opettaja ei aina huomaakaan kiusaamista, voi hän pyrkiä ottamaan selvää luokan tilanteesta seuraamalla erityisen tarkasti, mitä oppilaiden välillä tapahtuu välitunneilla, koulun käytävillä tai oppituntien alussa ja niiden aikana.

Hiljainen kiusaaminen

Hiljainen tai ns. epäsuora kiusaaminen on tavallisin kiusaamisen muoto, jota on usein vaikea havaita. Hiljaista kiusaamista voi olla esimerkiksi

- katseen välttäminen
- tuijottaminen
- merkitsevien silmäysten vaihtaminen jonkun kanssa
- ilmeily
- huokailu
- vaikeneminen
- selän kääntäminen
- toisen puhuttelun väistäminen
- toisen kohteleminen, kuin hän olisi ilmaa
- virtuaaliryöstöstä tai hauskojen sähköpostien jakelulistalta sulkeminen

Hiljaisen kiusaamisen uhrin eivät pidä melua itsestään ja kertovat harvoin, mitä joutuvat kokemaan.

Sanallinen kiusaaminen

Sanallinen kiusaaminen on yleensä helpompi huomata kuin hiljainen kiusaaminen. Sanallista kiusaamista on esimerkiksi

- kuiskuttelu
- juorujen levittäminen
- ahdistelu
- pilkkaaminen

- huomauttelua kampauksesta tai vaatteesta
- uhrin sanomisten tai tekemisten jatkuvaa kommentoimista
- kikattelua
- pilkkanaurua tai pilantekoa

Sanallinen kiusaaminen voi olla myös

- lappujen lähettelemistä
- lokeroiden töhrimistä
- nimettömien puheluiden soittamista
- tekstiviestien, nimettömien sähköpostiviestien tai sopimattomien kuvien ja kuvamanipulaatioiden lähettämistä

Netti- ja somekiusaamisen muotoja ovat esimerkiksi

- pilkkaavien, uhkailevien tai järkyttävien viestien lähettäminen (usein nimettömänä tai väärällä nimellä)
- nettipäiväkirjojen sisältöjen lainaaminen ja levittäminen
- netissä olevien valokuvien (esim. kuvagallerioiden profiileista) muokkaaminen ja levittäminen
- kiusattavasta luodut kiusasivut
- kiusattavan nimellä tai nimimerkillä sopimattomasti esiintyminen verkkoyhteisöissä

Fyysinen kiusaaminen

On helpointa huomata tilanne, jossa lasta/oppilasta kiusataan fyysisesti. Sen voi huomata ulkoisista merkeistä, kuten

- revenneistä vaatteista
- mustelmista jne.

Fyysistä kiusaamista voi olla esimerkiksi

- lyöminen
- potkiminen
- töniminen
- nipistely
- esineillä ja lumipalloilla heittäminen
- toisen housujen alas vetäminen julkisella paikalla

Fyysinen kiusaaminen voi olla myös sitä, että

- kiusaaja ikään kuin sattumalta tönäisee uhriaan tai hänen pulpettiaan,
- kiusaaja nipistää ohimennen
- kiusaaja seisoo tiellä
- kiusaaja lyö oven kiinni nenän edestä
- uhrin tavaroita voidaan kätkeä tai hänen koululaukkuaan heitellä luokassa kuin palloa.
- uhkataan,
- kiristetään,
- eristetään muista tai pelotellaan

Kiusaaminen voidaan naamioida leikiksi tai urheiluksi. Fyysinen kiusaaminenkin voidaan tehdä niin, ettei sitä juuri huomata – tarkoitushan ei ole jäädä kiinni.

Tyypillisesti tytöt ja pojat kiusaavat eri tavoin. Pojille ovat tyypillisiä aggressiivisen käyttäytymisen suorat, fyysiset ja verbaaliset taktiikat, kun taas tytöille luonteenomaisempaa on manipulatiivinen, epäsuora aggressiivisuus.

Kiusaamiselle on tyypillistä, että se tapahtuu yleensä ryhmässä ja perustuu ryhmän jäsenten keskinäisiin sosiaalisiin suhteisiin. Kiusaaminen ei ole pelkästään kiusaajan ja kiusatun välinen tapahtuma.

Mikä ei ole kiusaamista

Kiusaamisesta ei ole kysymys silloin, kun kaksi tasaväkistä oppilasta riitelee tai tappelee keskenään. Kiusaamista eivät myöskään ole satunnaiset, milloin keneenkin kohdistuvat hyökkäykset tai huutelut. Tällöin puhutaan usein epäasiallisesta käytöksestä tai väkivaltatilanteesta.

Kiusaamiseen johtavia tekijöitä

- koulun huono työilmapiiri
- koulukiusaamisen näkymättömyys
- lapsen/nuoren erilaisuus
- ruumiillinen kuritus tai huomiotta jättäminen kotona
- lapsen/nuoren pitää saada purkaa paha olo johonkin toiseen ihmiseen
- kiusaaja on, tai on aikaisemmin ollut itse koulukiusattu
- pätemisen tarve

5.3. Uotilan koulun suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi

kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä

Uotilan koulussa on mahdollista käyttää kiusaamista ehkäisevän ja vastustavan KiVa-ohjelman mukaisia menetelmiä, jonka toimintamallin mukaan puututaan kaikkiin kiusaamistapauksiin sekä Verso (vertaissovittelu) mahdollisia riitatilanteita varten.

Kiusaamiseen puuttumisessa, selvittelyssä ja toimenpiteissä edetään KiVa-ohjelman mukaisesti.

1. Kiusaamisen ennaltaehkäisy
 - a) Koulutasolla näitä voivat olla
 - Tiedottaminen
 - Kiusaamiskyselyt

- tukihenkilöt (esim. koulun opettajat tai muu henkilökunta)
 - Keskustellaan ja käsitellään koulussa kiusaamista ja sen seurauksia
 - Luokka/koulukohtaiset kiusaamisen vastaiset säännöt
 - Ryhmäyttäminen
 - (tehostettu) välituntivalvonta
 - Kodin ja koulun välinen yhteistyö: valistustilaisuudet, vanhempainillat, asiantuntijavierailijat, teemaviikot
 - tukioppilastoiminta, kummiluokkatoiminta, oppilaita välituntivahteina
 - vanhempien keskusteluryhmät
 - kontaktipuhelin, palautelaatikko
 - opettajien työryhmä koulun sosiaalisen ympäristön kehittämiseksi
 - verkostoituminen eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa
- b) luokkatasolla näitä voivat olla
- luokan yhteiset säännöt
 - luokkakokoukset ja vanhempainillat
 - kyselyt
 - palautelaatikko
 - erilaisissa ryhmissä toimiminen
 - luottamusoppilaat
 - yhteistoiminnallinen oppiminen
 - erilaiset kasvatusohjelmat (esim. Lions Quest ja KiVa Koulu)
- ...

5.4. Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on (varsinkin) kiusaamistapauksissa ehdottoman tärkeää. Kotien, vanhempien ja koulun tulisi yhteistoimin pyrkiä ratkaisemaan mahdolliset kiusaamistapaukset. Osapuolten olisi myös erittäin tärkeää pitää mielessä se, että oppilaat/lapset usein vääristelevät totuutta heihin liittyvissä asioissa.

Kiusaamisen ehkäisy yhteistyössä kotien kanssa

Vanhemmat voivat ehkäistä koulukiusaamista erilaisin toimin. He voivat keskustella kiusaamisesta lapsensa kanssa, vaikka asia ei koskettaisikaan heidän perhettänsä juuri sillä hetkellä. Kiusaamista voi ennaltaehkäistä keskustelemalla paitsi lasten kanssa koulussa myös vanhempien kanssa esimerkiksi vanhempainilloissa kiusaamisesta ja sen seurauksista.

Kuinka vanhemmat voivat käsitellä kiusaamista lastensa kanssa?

- Kertomalla lapselle, että kiusaaminen on aina väärin.
- Eläytymällä pohtimaan miten pahalta, yksinäiseltä ja surulliselta kiusatusta tuntuu. Tämä auttaa lapsen empatiakyvyn kehittymistä.
- Kysymällä miten lapsi on toiminut tai kuvittelisi toimivansa tilanteessa, jossa hän huomaa jonkun joutuvan toisten kiusaamaksi. Meneekö hän mukaan ja alkaa

ilkkua vai vetäytyykö pois, etteivät kiusaajat ottaisi häntäkin silmätikukseen? Toteamalla, että on rohkea teko, jos uskaltaa asettua puolustamaan tyttöä tai poikaa, joka on joutunut toisten syrjimäksi. Se on paljon vaikeampaa kuin mukana ilkkuminen.

- Kertomalla, että kiusaamisesta pitää kertoa jollekin aikuiselle, esim. opettajalle tai vanhemmalle.
- Tukemalla lapsen ystävyysuhteita koulukavereihin, esimerkiksi kutsumalla yhdessä kavereita kotiin.
- Osallistumalla luokan järjestämiin tilaisuuksiin ja tutustumalla muihin vanhempiin. Vanhempien keskinäinen yhteistyö ehkäisee kiusaamista.
- Havainnoimalla herkästi oman lapsen mielialaa. Yksinäisyys ja kiusaamisesta johtuva paha mieli voivat viedä lapsen hymyn ja tehdä hänestä alakuloisen.

Vinkkejä kiusatulle kiusaamisesta kertomiseen

- Etsi läheltäsi yksi aikuinen, johon luotat. Se voi olla KUKA TAHANSA.
- Kerro rehellisesti, mitä on tapahtunut ja miltä sinusta tuntuu. Sano, että tarvitset apua. Ota kaveri mukaan, jos et uskalla mennä yksin.
- Jos puhuminen tuntuu hankalalta, kirjoita lappunen, sähköposti tai tekstiviesti.
- Kuka luokkatoverisi voisi olla puolustajasi, kelle voisit puhua? Koulusi tukioppilaat ovat myös sitä varten, että heille voi kertoa asiasta.